

transitar per la doble via de la contradicció. De saber-se artista de primeríssima fila, a sentir-se rebutjat i ignorat per una part de la classe social més conservadora i immobiliària que no li valorà mai prou el seu paper capdavanter de l'art contemporani a Catalunya.

En el llibre, Minguet remarca, d'una manera destacada, l'exposició que Miró féu a l'antic hospital de la Santa Creu a Barcelona. Era la primera vegada que la ciutat podia veure una exposició general i antològica mironiana i propicià un alleujament important a les crítiques i comentaris que la seva obra i persona havia suscitat fins aleshores. Poder contemplar les seves creacions més interessants i innovadores fou, si més no, el seu retorn artístic a Barcelona al cap d'uns cinquanta anys de la seva primera exposició.

És de destacar la col·laboració de Miró amb el grup de teatre Claca i el seu muntatge "Mori el Merma". Amb figures dissenyades per Miró, amb èxit notable de públic i crítica, aquest fet aconseguí del pintor i del seu entorn social i cultural una reconciliació definitiva i un ple reconeixement a un dels fars més carismàtics d'aquest segle.

Quim Pons

PERRY ANDERSON, *THE ORIGINS OF POSTMODERNITY*

Verso, Londres-Nova York 1998. Versió castellana a Ed. Anagrama, Barcelona 2000.

Perry Anderson és indubtablement un dels grans historiadors del segle XX, el més brillant intel·lectual marxista britànic, en mots de Terry Eagleton. Alguns dels seus treballs, com *Passages from Antiquity to Feudalism* o *Lineages of the Absolutist State*, per citar-ne dos dels més significats, formen part d'aquelles obres de referència ineludibles a l'hora de fer l'inventari de les aportacions que han marcat de manera pregonada el desenvolupament de la historiografia contemporània. D'altra banda, el seu diàleg crític amb E. P. Thompson o Louis Althusser, recollit a *Arguments within English Marxism*; el seu paper durant vint anys com a director de la *New Left Review*, una de les publicacions més influents de l'esquerra; o, en fi, la seva activa participació en el moviment pacifista deixen constància d'una personalitat profundament compromesa amb els debats culturals i els problemes sociopolítics del seu temps.

Ha estat probablement aquest interès per les qüestions que planteja la realitat dels nostres dies, i la voluntat d'intervenir-hi, el que l'ha portat a redactar el llibre que avui ressenyem. El

volum s'inicia amb un rastreig sobre l'origen del mot postmodernisme, utilitzat per primera vegada per Federico de Onís els anys trenta a fi de descriure un flux conservador dins el modernisme. A continuació es fa un acurat seguiment dels usos i sentits del terme en els anys posteriors per part de diversos autors i en diferents contextos històrics. Cal destacar l'interès de l'aportació de Charles Olson en què una teoria estètica s'uneix a una història profètica en relació a la revolució política. El text continua amb el comentari de les contribucions, entre altres, d'Ihab Hassan, Robert Venturi, Charles Jencks, Jean-François Lyotard o Jürgen Habermas.

El valor de la lectura d'Anderson és que no es limita a un descriptivisme positivista i mancat d'arestes, sinó que mitjançant una incisiva anàlisi crítica va evidenciant tant els aspectes més sòlids del conjunt de discursos com les seves limitacions i debilitats. Personalment, m'ha interessat la interpretació que fa de les diverses formulacions de Lyotard, a qui considera l'inspirador d'un "relativisme carincló", a la llum dels canvis en la conjuntura política francesa. Una trajectòria intel·lectual que partint d'un cert freudomarxisme ha acabat, qui ho havia de dir!, en una sublimació metafísica pels viarans de l'ontologia i l'astrofísica.

La part central del llibre es dedica a l'obra de Fredric Jameson, altament valorada per Anderson en tant que, al seu entendre, constitueix la principal aportació en la caracterització i comprensió del postmodernisme, el qual deixa de ser vist com una mera ruptura estètica o un simple canvi epistemològic per passar a convertir-se en el senyal cultural d'un nou estadi de la història del mode de producció hegemònic. Segons Anderson, el moment clau de la trajectòria de Jameson es produeix l'any 1982, arran d'una conferència al Whitney Museum of Contemporary Arts, recollida a *The Cultural Turn*, en què comença a desenvolupar la seva nova visió. Una òptica deutora, entre altres, dels treballs d'Ernest Mandel, teòric trostkista, o dels de Baudrillard, molt abans de la seva involució cap als espais de la catatònia. La postmodernitat és vista com la dominant cultural del capitalisme multinacional i és posada en relació amb l'explosió tecnològica de l'electrònica, el predomini de les grans corporacions econòmiques o el poder sense precedents dels *mass media*. L'anàlisi de Jameson atén les noves formes de subjectivitat que comporta la realitat emergent, es fixa en quasi tot l'espectre de les arts i del discurs, té en compte les bases socials en què s'assenta la postmodernitat, i defineix l'actitud a prendre davant aquesta situació, que al seu entendre no pot ser el simple moralisme condemnatòri, sinó que cal prioritzar la comprensió plena del nou capitalisme il·limitat. Segons ell, la construcció d'una teoria adequada a l'escala global de les connexions i disfuncions del nou sistema segueix essent el projecte marxista irrenunciable.

Anderson relaciona Jameson amb el que anomena "marxisme occidental", que fou l'objecte del seu llibre *Considerations on Western Marxism*, on inclou autors com Lukács, Gramsci, Benjamin, Marcuse, Adorno, Sartre,

Althusser o Della Volpe. Un marxisme nascut d'una experiència de derrota, que trobava en allò estètic una mena de consol involuntari davant les dificultats en el terreny polític i econòmic. Però a diferència de molts dels seus representats més significats, afectats per un profund pessimisme històric, el to de Jameson mai no és agre ni abatut, sinó que es veu animat per "un encantament lúcid del món" alhora que manté "una persistència subterrània de la voluntat de canviar".

Les principals prolongacions de la línia oberta per Jameson, sigui per complementar-la o corregir-la, les troba en obres de David Harvey, Alex Callinicos i Terry Eagleton. També valora l'aportació de Hal Foster. Per contra, esmenta altres formulacions, relacionades amb les ideologies de la fi de la història, com les de Hans Belting i Arthur Danto, de les quals subratlla tant el seu idealisme com la seva fragilitat intel·lectual. De fet en un treball anterior, "The Ends of History" inclòs a *A Zone of Engagement*, Anderson ja se les havia hagut amb Francis Fukuyama i altres autors afins, i havia evidenciat els principals punts febles de les seves argumentacions.

L'historiador britànic considera que allò que avui per avui divideix el camp artístic de forma prioritària és la ubiqüitat de l'espectacle com a principi organitzador de la indústria cultural. En aquest sentit, reprement en part l'antiga divisió d'Onís, diferencia dues orientacions dins el postmodernisme, el vessant "ultra" i el "citra", segons la posició que adopta en relació al mercat i als qui el dominen. I conclou que el citramodern, el que apel·la o s'ajusta a l'espectacular, és el que predomina en la postmodernitat, atesa la tendència a la supressió de tot allò que resta al marge de la cultura comercial, i a l'absorció de tota cultura, "alta i baixa", en un sol sistema.

El text acaba amb alguns suggeriments al voltant del sentit de la postmodernitat en aquells contextos on encara no s'han assolit les condicions mínimes de la modernitat, sobre aspectes relatius a la teoria postcolonial o, en fi, sobre la presència d'impulsos utòpics àdhuc allà on menys s'esperaria de trobar-los, això és en els productes reificats de la cultura de masses.

Després de llegir el llibre se m'han fet presents unes paraules de Gramsci referides a Leonardo en què venia a dir que l'autor renaixentista sabia descobrir el nombre de totes les manifestacions de la vida còsmica, fins i tot allà on els ulls del profà no veien més que arbitri i desordre. De manera semblant, la lectura d'Anderson al voltant de la postmodernitat té, a la meua manera de veure, la virtut d'oferir una visió panoràmica extremament útil i clarificadora en què la complexitat mai no es confon amb la confusió, sinó que mitjançant una operació analítica exemplar, prenyada de desig cognitiu i voluntat transformadora, fa viable als seus lectors la possibilitat d'orientar-se en un món intricat, cosa que en uns moments com els presents, farcits d'informació que desinforma i marcats per un retorn dels bruixots, és ben d'agrair.

Narcís Selles